

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az energiahatékonyságra irányuló politikák és programok erősítése végfelhasználói szinten (saját kezdeményezésű vélemény)

(2009/C 318/08)

Előadó: **Claudio CAPPELLINI**

2008. július 10-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

„Az energiahatékonyságra irányuló politikák és programok erősítése végfelhasználói szinten.”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2009. szeptember 8-án elfogadta véleményét. (Előadó: Claudio CAPPELLINI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. szeptember 30 – október 1-én tartott, 456. plenáris ülésén (a 2009. október 1-i ülésnapon) 126 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB az elmúlt időszakban számos, az európai energiahatékonysági politikákhoz és azok különböző aspektusaihoz tartozó kérdéssel foglalkozott (külső dimenzió, közép- és hosszú távú energetikai kihívások, ellátási és biztonságpolitika) egy gazdaságilag megvalósítható, fenntartható energiapolitika elérése érdekében. Hangsúlyozni szeretné annak fontosságát, hogy népszerűsítsék az EGSZB által rendezett energiahatékonysági napok eredményeit és építsenek azokra, együttműködve valamennyi szereplővel, a végfelhasználókkal és a tagállamokkal. Erre tekintettel felkéri az Európai Bizottságot és az új Parlamentet, hogy határozottan lépjenek fel az előző véleményekben már szereplő ajánlásokat illetően. ⁽¹⁾

1.2 Ezenkívül az EGSZB úgy véli, hogy a hatékonyságot és az új „tisza” technológiákat népszerűsítő energiapolitika megvalósítása megoldást jelenthetne a környezetvédelem kérdésére, továbbá csökkenthetné az energiafüggőséget, és segíthetne megbirkózni a nyersanyagok magas költségeivel, valamint ezeknek a végfelhasználókra gyakorolt hatásaival.

A 2007. márciusi Európai Tanács által bevezetett korlátozásokra és a jelenlegi válság enyhítéséért tett erőfeszítésekre való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a végfelhasználók (különösen a fogyasztók és a kisvállalkozások) szisztematikus bevonására irányuló erőfeszítések fokozását ajánlja.

1.3 Az EGSZB úgy véli, hogy az európai és tagállami szintű szociális partnerség arra fogja ösztönözni az energia-végfelhasználókat – különösen a kisvállalkozásokat és képviselői szerveiket, a köz- és magánszféra együttműködésének helyi szintű formáit, szövetkezeteket –, hogy nagyobb mértékben járuljanak hozzá az európai energiahatékonysági célok eléréséhez és a zöld gazdasághoz. Az ilyen intézkedések – amennyiben a legmegfelelőbb összefüggésben kerül rájuk sor, például az európai szoci-

ális párbeszéd keretében (beleértve az ágazati szintet is) – ténylegesen elősegíthetik az energiaágazathoz kapcsolódó munkahelyek számának növekedését és új, magasabb szintű képzettséget igénylő szakmák kialakulását, továbbá új szolgáltatások elterjedését.

1.4 Az EGSZB úgy véli, hogy az energiapolitika európai dimenziójának erősítésére irányuló döntésnek ösztönöznie kellene a belső és a hazai piacokon egy fenntartható fejlesztési stratégia erősítését, valamint a nagyobb együttműködést a tudomány és technológia terén is, amely képes feléleszteni a köz- és magánberuházásokat, és amely az EU-tagállamok közötti megerősített együttműködés formájában jelenhetne meg.

1.5 Az EGSZB csalódottan és aggodalommal állapítja meg, hogy nincsenek egységes, részletes információk és adatok az energia-végfelhasználás hatékonyságáról. Ezért nehéz statisztikailag megbízható és összehangolt mutatókat meghatározni, nem utolsósorban azért, mert európai szinten a végfelhasználók számára igen kevés történelmi adat áll rendelkezésre.

Az EGSZB ismételten hangot ad aggodalmának amiatt, hogy a tagállamok nem dolgozták ki időben a nemzeti energiahatékonysági cselekvési terveiket, melyekről a szóban forgó irányelv rendelkezett.

1.6 Az EGSZB ezért az európai energiahatékonysági politikák nemzeti szinten történő teljes körű, egységes és szigorúbb végrehajtásának ösztönzése érdekében szükségesnek és sürgősnek tartja, hogy – az Európai Bizottsággal és a tagállamokkal együttműködve, a végfelhasználókat képviselő testületekkel való rendszeres konzultáció után – széles körben elfogadjon európai felügyeleti rendszert hagyjanak jóvá, amely méltányos, valamint könnyebben érthetővé és összehasonlíthatóvá teszi az energiafogyasztási számlákat.

⁽¹⁾ HL C 77., 2009.3.31., 54. o.; HL C 175., 2009.7.28., 87. o.; HL C 228., 2009.9.22., 84. o.; HL C 182., 2009.8.4., 8. o.

1.7 Az EGSZB ezenkívül úgy véli, hogy az európai energiahatékonysági politikák ágazati dimenzióját meg kell erősíteni jobb végrehajtásuk és az e politikákra vonatkozó jelentősebb felügyelet és hatáselemzés lehetővé tétele érdekében. Az energiapolitika hatékonysága az egyes gazdasági tevékenységek fajtája szerint különbözik, mind az energiát felhasználó vállalatokat tekintve (amelyek különböző problémákkal néznek szembe a fogyasztási szintekre, a folyamatok jellegére stb. vonatkozóan), mind az energiaellátási lánc különböző ágazataiban tevékenykedő vállalatokat tekintve (pl. berendezések gyártói és beszerelők, energiaellátók, építőipari vállalatok stb.), amelyek esetében jelentős, még kihasználatlan energiamegtakarítási lehetőségek léteznek.

1.8 Ezenkívül az EGSZB szilárd meggyőződése, hogy az európai programokat, mint például a versenyképességi és innovációs keretprogramot (CIP), az „Intelligens energia – Európa” programot (IEE) és más programokat sürgősen egyszerűsíteni kell, és ezt nem lehet későbbre halasztani; a végfelhasználókat jobban be kellene vonni ezekbe a programokba, a programok intézkedéseinek pedig koherensebbnek és integráltabbnak kellene lenniük (mint például az ECAP esetében). Ezért új, integrált programot javasolunk, amely révén ezek a tevékenységek jobban koordinálhatók a végfelhasználók javára.

Az EGSZB felszólítja az EU-t, a tagállamokat és a vállalkozásokat, hogy elegendő forrást ruházzanak be az alkalmazott energiakutatásba és a végfelhasználókhöz való közvetítésébe; a technikai és a csúcstechnológiát alkalmazó tevékenységek terén az új információs és kommunikációs technológiák (IKT) használatából eredő megtakarításokba; valamint az energiával kapcsolatos fejlesztésekbe és innovációkba; továbbá átfogóbb világméretű együttműködést javasol ezen a téren.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak sürgősen adóügyi és hitelezési eszközöket és az energiamegtakarítást jobban támogató politikákat kellene elfogadnia, kedvezve ezáltal minden végfelhasználónak, különösen a kkv-knak és a köz- és a magánszektor közötti partnerségeknek, amelyek (egyéni vagy közösen) hatékonyabb, fenntartható termelési modelleket alkalmaznak.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, annak tudatában, hogy az oktatás és képzés kulcsszerepet játszik az európai energiahatékonysági kultúra terjesztésében, rendkívüli konzultációt javasol a szociális partnerekkel és valamennyi érdekelt féllel európai és nemzeti szinten, melynek célja a létező uniós alapok átszervezése, az energiahatékonysággal kapcsolatos szakmai ismeretek és profilok megerősítése, valamint a nyilvánosság tájékoztatásának ösztönzése és a tudatosság növelése.

2. A 2006/32/EK európai irányelv céljai

2.1 A 2006/32/EK európai irányelv célja a következő volt:

— az energia-végfelhasználás hatékonyságának javítása az energiaellátás biztonságának növeléséhez történő hozzájárulás érdekében, valamint

— a CO₂ és más gázok kibocsátásának csökkentése az éghajlatváltozás elleni küzdelem érdekében és az esetleges költséghatékony energiamegtakarítások gazdaságilag hatékony módon való kiaknázása céljából, ösztönözve az innovációt és a versenyképességet is.

Ennek érdekében az irányelv számos általános célt jelöl meg, köztük a következőket:

— tájékoztató jellegű megtakarítási céloknak és ezek eléréséhez alkalmas mechanizmusoknak a tagállamok rendelkezésére bocsátása,

— intézményi, pénzügyi és jogi keretek meghatározása a hatékony energiafelhasználást gátló piaci akadályok és hiányosságok kiküszöbölése érdekében,

— a szükséges körülmények megteremtése az energiaügyi szolgáltatások piacának fejlesztéséhez, különösen a kkv-k esetében, valamint

— 9%-os átfogó nemzeti energiamegtakarítási cél elérése az irányelv alkalmazásának kilencedik évére, energetikai szolgáltatások és az energiahatékonyságot fejlesztő más eszközök révén.

3. Általános megjegyzések

3.1 A 2006/32/EK irányelv végrehajtása során nem sikerült elérni az Európai Bizottság által kezdetben meghatározott ambiciózus célokat, a következő okokból:

— egyes intézkedések nem voltak elég hatékonyak, és könnyen megkerülhetők voltak az irányelvnek a nemzeti jogba való átültetése során,

— egyes nemzeti cselekvési tervek és nemzeti átültetési intézkedések kevésbé voltak koherensek és hatékonyak az irányelvben megadottakhoz képest,

— a kísérő programok és intézkedések széttagoltak voltak, és nem voltak eléggé összehangolva,

— a homogén adatok és információk hiánya – amelyek létfontosságúak az irányelv végfelhasználókra gyakorolt hatásának felügyeletéhez és értékeléséhez – azt eredményezte, hogy a kezdeményezés teljesen alkalmatlan és képtelen volt az energiahatékonyság koherens, fenntartható fejlesztésére az EU-ban.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a 27 EU-tagállam közül mindössze néhány valósított meg olyan erős, strukturált energiapolitikat, amely ösztönzi az energiahatékonyságot és a fenntartható források fejlesztését, valamint indította el az ilyen technológiákkal kapcsolatos új ágazatok fejlesztését, így segítve az energiaárak csökkentését a kisvállalkozások és a családok számára.

„Egy biztonságos, fenntartható és versenyképes európai energiahálózat felé” című zöld könyvében ⁽¹⁾ az Európai Bizottság egy európai szállításrendszer-üzemeltető létrehozása mellett érvel.

Három nemrégiben készült véleményében ⁽²⁾ az EGSZB annak a nézetének adott hangot, hogy tanulmányozni kellene az általános érdekű európai energiaszolgáltatás megvalósíthatóságát, amely hasznos lehetne a közös energiapolitika számára. Röviden összefoglalva ezekben a véleményekben az EGSZB úgy véli, hogy ezt a vitát előzetesen kell megtartani, mivel az ilyen jellegű szolgáltatások az európai szolidaritás kifejezését jelentik és választ adnak azokra a kihívásokra, amelyek előtt az Unió áll olyan lényeges, multinacionális vagy transznacionális területeken, mint az energiaellátás biztonsága, a vízkészletek kezelése, a biodiverzitás megőrzése, a levegőtisztaság megőrzése, belső és külső biztonság stb. Az ilyen közösségi szolgáltatások létezéséhez hozzájárulna ahhoz, hogy minden végfelhasználóban tudatosuljon saját felelőssége.

3.2 A végfelhasználók, valamint az energiapolitika európai megközelítése

Számos tagállam jelentős késlekedése az energiahatékonysági célok elérésében, valamint a jelenlegi súlyos gazdasági válság megerősíti, hogy sürgősen szükség van összehangolt, megtervezett és tagolt intézkedésekre, melyek célja, hogy az EU és a tagállamok szintjén erőforrások szabaduljanak fel, és növekedjen a köz- és magánberuházások volumene. Egy fenntartható fejlődési stratégia és modell, amely a hatékonyság, az elosztott termelés és az új „tisztá” energiaforrások (köztük a biomassza) elvén alapul, és amelynek eredményeit európai szinten összegyűjtik a tagállamok és a végfelhasználókat képviselő szervek, segíthetne kiküszöbölni az átfogó nemzetközi erőfeszítések mellett végzendő kutatási tevékenységek szétaprózódását.

A gazdasági válság elleni küzdelem és az energiahatékonysági politikák, valamint az ehhez kapcsolódó befektetési politikák újjáélesztése kombinációjának egyik legfőbb aspektusa az európai adóügyi és hitelpolitikák átgondolása oly módon, hogy kielégítsék a végfelhasználók, a hitelágazat és az energiaipari szereplők igényeit, támogatva az energiaszolgáltató vállalatok rendszerének fejlesztését.

3.3 Az energiahatékonysággal kapcsolatos kultúra és új ismeretek a végfelhasználók szemszögéből

Nyilvánvalóan hiányzik az általános és ágazati tájékoztatás, az európai energiahatékonysági politika végfelhasználókra (különösen a kkv-kra és más érdekelt felekre) gyakorolt hatásának értékelése, valamint egy olyan metodológia, amely lehetővé tenné a nemzetközi és európai célok koherenciájának igazolását. Ki kell dolgozni egy eljárást is a végfelhasználók által kapott eredmények felügyeletére.

⁽¹⁾ COM(2008) 782 végleges/2.

⁽²⁾ HL C 175., 2009.7.28., 43. o., valamint az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Zöld könyv: Egy biztonságos, fenntartható és versenyképes európai energiahálózat felé”, CESE 1029/2009 (még nem jelent meg), továbbá az EGSZB kidolgozás alatt lévő véleménye: „Általános gazdasági érdekű szolgáltatások: az EU és a tagállamok közötti felelősségmegosztás kérdései”, CESE 966/2009 (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé).

A számos tagállamban végzett első ellenőrzés alapján megállapítható, hogy az ipari termelésről és az energiahatalhasználatról csak igen korlátozott mennyiségben állnak rendelkezésre adatok a részletes információk hiánya miatt.

Ezért felméréseket kell végezni az adatok összegyűjtése, valamint a végfelhasználók és a szolgáltatások energiahatékonyságának ellenőrzéséhez és értékeléséhez szükséges mutatók kidolgozása érdekében, hogy értékelni lehessen az irányelvnek az egyes tagállamokban alkalmazott stratégiákra és intézkedésekre gyakorolt hatását.

3.4 Az energiahatékonysági mutatók és a végfelhasználók igényei

Az Európai Bizottság és a tagállamok – többek között egy független szakértői csoport létrehozásával – támogathatják és ösztönözhetik összehangolt, megbízható mutatók meghatározását az új információs és kommunikációs technológiák használatával elérhető energiamegtakarítások feltérképezéséhez és értékeléséhez. Ezek a mutatók, amelyeknek könnyen érthetőnek kell lenniük, garanciát nyújthatnának a végfelhasználóknak, akik a maguk részéről ezt megfelelően felhasználhatják. Ez a megközelítés segítene megfékezni az egyre elterjedtebb visszaéléseket és félrevezető gyakorlatokat, amikor az olyan fogalmakat, mint a „zöld”, illetve „tisztá” energia, pusztán marketingstratégiáknak alkalmazzák, valóban igazolható, kimutatható és mérhető energiamegtakarítás vagy kibocsátáscsökkentés nélkül, ugyanakkor pedig megelőzné a tisztességtelen kereskedelmi tevékenységeket.

3.5 A valamennyi tagállamra kiterjedő, integrált felügyeleti rendszerek és megfigyelőközpontok különösen a következőket tennék lehetővé az EU és a tagállamok számára:

- európai szakértői csoport, valamint az energiahatékonyság terén a végfelhasználókat (különösen a kkv-kat és a kézműipart) képviselő független testületek hálózatának létrehozása,
- rendszeres jelentések készítése az uniós politikákról és azoknak a végfelhasználókra (különösen a kkv-kra) gyakorolt hatásáról,
- többnyelvű információs platform, amely könnyen használható és hozzáférhető; az európai és a nemzeti képviseleti szervek és főbb érintettek közötti kapcsolatok megerősítése és továbbfejlesztése.

3.6 A nemzeti energiahatékonysági cselekvési tervek előkészítésével kapcsolatos késlekedések és hiányosságok kiküszöbölése

A nemzeti cselekvési tervek azt sugallják, hogy a tagállamok nem tettek lényeges, komoly erőfeszítéseket az irányelvben meghatározott célok elérése érdekében (gyakran meglehetősen homályosak, nem tartalmaznak elegendő információt és tudományos mutatót a javasolt intézkedések potenciális hatásának pontos értékeléséhez, és nem alkalmasak az irányelvben szereplő célok elérésére), különösen a fogyasztás csökkentésére nézve a legjelentősebb területeken, a közlekedés és lakhatás terén. Ezért konkrétabb és jobban kivitelezhető energiahatékonysági kezdeményezések szükségesek. A nemzeti tervek és a konkrét eredmények közötti eltérésekre tekintettel legalább

néhány intézkedést kötelezőbb érvényűvé kell tenni, amint a gépjárművek kibocsátása, a CO₂-kibocsátás általános csökkentése, az üvegházhatású gázok és a megújuló energiák esetében történt.

Az Európai Bizottság által nemrég végzett online konzultációs folyamat – Nyilvános konzultáció az energiahatékonysági cselekvési terv (COM(2006) 545) értékeléséről és felülvizsgálatáról – kiemeli az irányelv hiányosságait a végfelhasználók véleményének kikérését illetően. Egy éves jelentés, amelynek kidolgozásában az EGSZB is közreműködhetne, és amely valamennyi végfelhasználó véleményének kikérésére szolgáló megfelelő metodológián alapul, lehetővé tehetné a nemzeti energiahatékonysági cselekvési tervek előkészítése során megállapított hiányosságok áthidalását.

3.7 A nagyobb mértékben a végfelhasználókra irányuló uniós programok új generációja

A releváns programok (a CIP és főként az IEE) hozzáférhetőségének eljárás módjait egyszerűsíteni kell, hogy elérhetőbbek legyenek az igen kisméretű vállalkozások és az őket képviselő szervezetek, valamint a hátrányokkal küzdő területek (hegyvidéki vagy legkülső régiók) közigazgatása számára is. Ezenkívül az EGSZB a köz- és a magánszektor közötti partnerségek és energiaszolgáltató társaságok bátorítását ajánlja, főként európai, nemzeti és helyi szinten, azáltal, hogy a kkv-k részére könnyebbé válik az európai környezetbarát közbeszerzési politika tényleges megvalósulásában való részvétel. Emellett felkérjük az Európai Bizottságot, hogy az egyszerűsítést és a jobb szabályozást célzó folyamat részeként a végfelhasználókat képviselő európai és nemzeti szervezetek képviselőivel együtt vizsgálja meg, hogy az energiahatékonysági politikák végrehajtása során mely eljárások és gyakorlatok a leghatékonyabbak a végfelhasználók és az irányelv által érintett szereplők támogatásában.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az irányelv szerepet ad az üzemeltetőknek az energiaszolgáltatási ágazatban (6. cikk). Ez a rendelkezés különösen kritikus, mivel a nagy energiavállalatok számos nemzeti piacon az energialánc kapcsolódó ágazataiban – például az energiaszolgáltatásban és „a villanyóra utáni” ágazatokban – tevékenykednek, és piacvezető helyzetük alapján az energialánc más szakaszaiban (termelés, elosztás és értékesítés) is előnyöket élveznek, ami erősen akadályozza a kisvállalkozásokat az energiaszolgáltatási ágazat fejlődésében.

4.1.1 Az irányelv nemzeti jogba való átültetésének folyamata során a végfelhasználókat tekintve továbbra is jelentős problémák és hiányosságok merülnek fel, például a következőket illetően:

— az energiaszolgáltatások végzéséhez hasznos információk elérhetősége és átláthatósága (mivel ezek gyakran csak az üzemeltetők és az illetékes hatóságok számára hozzáférhetők) – 7. cikk, és

— az energiafogyasztás korrekt mérése és informatív számlázása.

Ezért az érintett nemzeti és uniós testületek részéről nagyobb mértékű felügyeletre, nyomon követésre és szankcionáló intézkedésekre van szükség, valamint az üzemeltetők hatékonyabb, szigorú felügyeletére (ld. az irányelv 11. és 13. cikkét).

4.1.2 Az energiamegtakarításokra irányuló pénzügyi eszközökhez való hatékony hozzáférést és a megfelelő mechanizmusok működését technikai és politikai szempontból meg kellene erősíteni és tovább kellene fejleszteni a végfelhasználók javára, különös tekintettel az energia adóztatására. Ezeket az eszközöket és eredményeiket különösen nyomon kellene követni, szorosan együttműködve a végfelhasználók európai és nemzeti szervezeteivel és különös tekintettel a „bumeráinghatás” enyhítésének módjaira. A bumeráingeffektus, amint az EGSZB-nek „Az energiahatékonyságra irányuló politikák és programok erősítése végfelhasználói szinten” címmel 2009. július 9-én az olasz gazdasági és munkaügyi nemzeti tanácsnál (CNEL) tartott meghallgatása során kiderült, arra a tényre utal, hogy az energiahatékonyság növelése érdekében hozott intézkedések egyes esetekben nem csökkentik, hanem inkább növelik az energiafogyasztást.

4.1.3 Az energiaauditok és az energiamegtakarítási tanúsítványok (12. cikk) szintén különösen fontosak az energiaügyi szolgáltatások fejlesztéséhez, ezért a tagállamoknak tovább kellene erősíteniük őket.

Az európai szociális párbeszédnek, ágazati szinten is, szintén hozzá kellene járulnia az energiahatékonysági politikák végrehajtásához, ezzel támogatva a foglalkoztatást és növelve a termelési rendszer versenyképességét.

4.1.4 Az energiamegtakarítások mérésére számítási módszerek kerültek meghatározásra. Ezeket a módszereket még megfelelően fejleszteni és harmonizálni kell. A végfelhasználók által alkalmazott számítási módokat tehát jobban meg kell határozni és össze kell hangolni az egyes tagállamok között.

Végül pedig megjegyzendő, hogy az Európai Bizottság számos jogsértési eljárást kezdeményezett az irányelv egészének vagy részeinek hiányos átültetése miatt: az ebből eredő költségek és adminisztráció a végfelhasználókat fogja terhelni.

Kelt Brüsszelben, 2009. október 1-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI